

RAAP-NOTITIE 3021

Plangebied 'de Wissel'

Gemeente Heerde

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Provincie Gelderland

Titel: Plangebied 'de Wissel', gemeente Heerde; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Status: eindversie

Datum: december 2008

Auteur: G. Zielman MA

Projectcode: HEWS

Bestandsnaam: NO3021-HEHS.doc

Projectleider: G. Zielman MA

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 32621

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuvenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2008

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de Provincie Gelderland heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 12 december 2008 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de aanleg van infrastructuur in de gemeente Heerde. Het onderzoek had tot doel een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor plangebied 'de Wissel'. Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting en de voorgenomen bodemin-grepen is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de onderzoeksresultaten geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen (intacte archeologische overblijfselen) uit alle perioden. Indien toch resten voorkomen, kan het gaan om (resten van) neder-zettingsterreinen, akkerlagen en/of gebruiksvoorwerpen die zich in de top van het dekzand bevinden.

Gezien de gespecificeerde archeologische verwachting en de bekende en verwachte bodemverstoringen in het plangebied is geconcludeerd dat bij de uitvoering van de voorliggende plannen vermoedelijk geen archeologische resten zullen worden verstoord. Op basis hiervan wordt aanbevolen om geen aanvullend archeologisch voor-onderzoek te laten verrichten en het plangebied vrij te geven.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 van de Wet op de archeolo-gische monumentenzorg 2007 aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de RACM verplicht.

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek dient contact opgeno-men te worden met de provinciaal archeoloog van de provincie Gelderland.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de Provincie Gelderland heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 12 december 2008 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de aanleg van een carpoolterrein, bustransferium en busstation in de gemeente Heerde. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Het onderzoek omvatte het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden en had tot doel een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor het plangebied. Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 3 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 1 ha) ligt aan de Eperweg nabij de buurtschap Horsthoek en wordt aan de noordoostzijde begrensd door de A50 (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 27D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 198.225/487.275.

1.3 Toekomstige situatie

Er zal een carpoolterrein, bustransferium en busstation worden aangelegd.

1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA), welke wordt beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). Achter in dit rapport is een tabel opgenomen met de datering van de in deze notitie genoemde archeologische perioden alsmede een lijst met gebruikte afkortingen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd. Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- recente topografische kaart (Dam & Kootte, 2004);
- aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- historisch kaartmateriaal (zonder auteur, 2003; <http://www.watwaswaar.nl>);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur Cultuur Historie (KICH);
- de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Gelderland;
- de molendatabase;
- een inventariserend Archeologisch Veldonderzoek aan de Zwarteweg (Tulp, 2006).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten (schaal 1:25.000) is het plangebied afgebeeld als bos en grasland (Dam & Kootte, 2004; figuur 1). Het plangebied wordt in noordwest-zuidoostelijke richting doorsneden door een brede afwateringssloot. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; <http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 8,3 m +NAP.

Geo(morfo)logie

Het plangebied ligt aan de voet van de Veluwe in een zone die gekwalificeerd is als een glooiing van sneeuwsmeltwaterafzettingen, die al dan niet met dekzand bedekt zijn (Staring centrum code: 4H4, ontleent aan ARCHIS).

Bodem

Volgens de Bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000) bestaat de bodem in het plangebied uit een associatie van veldpodzolgrond en gooreerdgronden (Eilander e.a., 1982: resp. codes Hn30-IV en pZn21). De bodem heeft een relatief hoge grond-

waterstand (grondwatertrap IV: GLG > 40 cm en GHG < 120 cm). Bij een archeologisch booronderzoek dat in 2006 aan de overzijde van de Eperweg is uitgevoerd, bleek dat de bodem grotendeels diep verstoord is en dat er daar ter plaatse een ophoging van geel zand aanwezig is (figuur 1). Op sommige plaatsen werd vanaf circa 1 m -Mv een verstoorde podzolbodem aangetroffen die in het zuiden van dit terrein zwakker ontwikkeld is (Tulp, 2006).

CHW en IKAW

Op de IKAW is het terrein opgenomen in een zone met een middelhoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Deze waardering is gebaseerd op de bodemgesteldheid in de omgeving van het plangebied (ROB, 2005). Volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Gelderland ligt het plangebied in een zone met een lage archeologische verwachtingswaarde. Deze waardering is gebaseerd op de geomorfologie, bodemgesteldheid en bekende archeologische vindplaatsen (Provincie Gelderland, 2004).

Historische situatie en mogelijke verstoringen

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd, biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Op de kadastrale minuut uit de periode 1811-1832 en op de overige geraadpleegde kaarten is in het plangebied geen bebouwing aangegeven (<http://www.watwaswaar.nl>). In 1915 bestond het plangebied deels uit bos en westelijke gedeelte was nog heide (Uitgeverij Nieuwland, 2005). Volgens de geraadpleegde topografische kaarten (1933, 1957, 1966, 1975 en 1991) was het plangebied later in de 20e eeuw als weiland of akkerland in gebruik. Aanwijsbare bodemverstoringen van recente datum zijn de aanleg van sloten in het kader van de aanleg van de A50 (aan de noordoostzijde van het plangebied) en de aanleg van een brede afwateringssloot die het plangebied doorsnijdt. Gezien de ligging in de oksel van de A50 en de Eperweg is het bovendien niet uit te sluiten dat eventueel aanwezige archeologische resten tijdens de aanleg van deze wegen grotendeels zijn verstoord. Een aanwijzing hiervoor zijn de resultaten van een booronderzoek nabij het plangebied (Tulp, 2006).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

In ARCHIS staan binnen een straal van 1 km rond het plangebied geen archeologische vindplaatsen geregistreerd. De enige waarneming binnen een straal van 1 km betreft een voormalig AMK-terrein (monumentnr. 3093): een omgracht huis uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd (waarnemingsnr. 410588) op circa 900 m ten zuiden van het plangebied.

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten (<http://watwaswaar.nl>) bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied/onderzoeksgebied.

KICH en molendatabase

Het raadplegen van het cultuurhistorische informatiesysteem KICH (<http://www.kich.nl>) en de molendatabase (<http://www.molendatabase.nl>) heeft geen relevante archeologische informatie opgeleverd.

AHN en luchtfoto's

Het raadplegen van het AHN (<http://www.ahn.nl>) en recente luchtfoto's uit Google Earth heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de relatief ongunstige grondwaterhuishouding in het plangebied en de afwezigheid van archeologische vindplaatsen in de omgeving geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen (archeologische resten) uit alle perioden. Indien toch resten voorkomen, kan het gaan om (resten van) nederzettingsterreinen, akkerlagen en/of gebruiksvoorwerpen die zich in de top van het dekzand bevinden.

De mate waarin deze resten daadwerkelijk *in situ* voorkomen, is gezien hun geringe (verwachte) diepteligging sterk afhankelijk van bodemverstoringen in het verleden.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Op grond van het bureauonderzoek kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen vermoedelijk geen archeologische waarden in het geding zijn. Daarnaast is het op grond van de resultaten van een booronderzoek in de nabijheid van het plangebied en de ligging in de oksel van de A50 en de Eperweg aannemelijk dat de bodem ter plaatse van het plangebied (grotendeels) diep is verstoord. Gelet op de resultaten van het bureauonderzoek wordt archeologisch vervolgonderzoek op deze locatie niet zinvol geacht.

3.2 Aanbevelingen

In het kader van de voorgenomen bodemingrepen wordt geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 van de Wet op de archeologische monumentenzorg 2007 aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de RACM verplicht.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van de provincie Gelderland.

Literatuur

- Dam, P & S. Koote**, 2004. *ANWB topografische atlas Gelderland, schaal 1:25.000*. ANWB, Amsterdam.
- Eilander, D.A., J.L. Kloosterhuis & F.H. de Jong**, 1982. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 27 West, Heerde*. Stiboka, Wageningen.
- Provincie Gelderland**, 2004. *Cultuurhistorische Waardenkaart Gelderland (CHW-Gelderland)*. Provincie Gelderland, Arnhem (geactualiseerd digitaal bestand).
- ROB**, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- Tulp, C.**, 2006. Heerde, Zwarteweg (Gld.). Een inventariserend Archeologisch Veldonderzoek. *Steekproef-rapport 2006-10/02*.
- Uitgeverij Nieuwland**, 2003. *Grote historisch-topografische atlas Gelderland (± 1905), schaal 1:25.000*. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CHW	Cultuurhistorische Waarden Kaart
GHG	Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand
GLG	Gemiddeld Laagste Grondwaterstand
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KICH	Kennis Infrastructuur Cultuur Historie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Ligging van het plangebied.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.